

Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності

Затверджено рішенням вченої ради НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України
25 травня 2021 р. (Протокол № 5)

Голова вченої ради

Н.М. Мироненко

Введено в дію наказом директора Інституту
від 28 травня 2021 р. № 48/1-к-а

ПРОГРАМА
комплексного підсумкового іспиту
зі спеціальності 081 «Право» для
здобувачів вищої освіти третього освітньо-наукового рівня
(доктор філософії)

Київ – 2021

Передмова

Оцінювання рівня теоретичної фахової підготовки аспіранта, що навчається за освітньо-науковою програмою доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», передбачає складання комплексного підсумкового іспиту за спеціальністю відповідно до навчального плану. До іспиту допускаються аспіранти, які успішно виконали індивідуальний навчальний план та освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії.

Комплексний підсумковий іспит є формою кваліфікаційних випробувань, яка визначає рівень професійної та наукової підготовки випускників аспірантури.

Комплексний підсумковий іспит зі спеціальності 081 «Право» проводиться на 4 році навчання або раніше, за умов виконання індивідуального плану освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії та складається з двох частин.

Перша частина комплексного підсумкового іспиту зі спеціальності 081 «Право» передбачає письмову відповідь на теоретичні питання, які стосуються сучасних проблем юридичної науки, що дає можливість оцінити теоретичний рівень професійної підготовки за спеціальністю 081 «Право».

Друга частина комплексного підсумкового іспиту зі спеціальності 081 «Право» передбачає усну відповідь аспіранта на питання з Додаткової програми комплексного підсумкового іспиту по обраній темі дисертаційного дослідження та отриманих результатів наукового пошуку.

Програма, за якою складається комплексний підсумковий іспит включає два модулі: обов'язковий та варіативний

Обов'язковий модуль охоплює теоретичні та методологічні аспекти сучасної юридичної науки, оволодіння методологією та методикою правового дослідження, оволодіння сучасними знаннями та навичками у сфері права інтелектуальної власності.

Варіативний модуль стосується наукових та практичних аспектів відповідно до обраного напрямку дисертаційної роботи.

Теоретична частина модулю представлена питаннями з вибіркових дисциплін, що обрані аспірантом. Практична частина модулю відображається у Додатковій програмі комплексного підсумкового іспиту, яка складається аспірантом разом з науковим керівником, узгоджується на засіданні відповідного відділу і затверджується Вченою радою Інституту

Метою комплексного підсумкового іспиту за спеціальністю 081 «Право» є перевірка сформованості умінь, навичок, набуття аспірантами відповідних компетентностей та рівня підготовленості аспіранта до самостійної науково-дослідної діяльності.

ПРОГРАМА ОBOB'ЯЗKOBOTO MOДУЛЮ ІСПИТУ

1. В чому полягає самозахист авторського права?
2. Види договорів в ІТ сфері.
3. Визнання недійсними прав на винахід та прав на корисну модель Апеляційною палатою.
4. Вчинення яких дій може кваліфікуватися як порушення особистих немайнових та майнових прав суб'єктів суміжних прав?
5. Гарантії незалежності судового експерта та правильності його висновку.
6. Генезис системи охорони та захисту права інтелектуальної власності в Європейському Союзі (ЄС).
7. Договір про створення твору на замовлення та передання виключних майнових прав.
8. Додаткова правова охорона винаходів. Сертифікат додаткової охорони.
9. Дозвільні ліцензії та вільне програмне забезпечення.
10. Етико-правові проблеми клонування живих організмів.
11. Етико-правові проблеми патентування живої матерії.
12. З яких причин суміжні права охороняються окремо від авторського права? Наскільки вірним є твердження, що суміжні права похідні від авторського права?
13. З якого моменту виникає авторське право на незавершений твір?
14. Загальна оцінка системи захисту права інтелектуальної власності в Україні.
15. Зміст положення Болар та перспективи застосування його в інтересах національних виробників.
16. Істотні умови ліцензійного договору. Строк ліцензійного договору. Субліцензія.
17. Класифікація судових експертиз за порядком призначення. Підстави для призначення додаткових та повторних експертиз.
18. Конфлікт прав людини і прав інтелектуальної власності.
19. Ліцензії Creative Commons.
20. Міжнародно-правовий режим патентування медичних діагностичних, терапевтичних та хірургічних методик.
21. Міжнародно-правові аспекти набуття права на торговельну марку на підставі реєстрації та першовикористання.
22. Місце висновку судового експерта в системі доказів у справах щодо об'єктів інтелектуальної власності.
23. На якій підставі виникають суміжні права на виконання, фонограми, відеограми, програми організацій мовлення?
24. Особливості концепції правової охорони корисних моделей в Україні.
25. Особливості судового доказування у справах про захист права інтелектуальної власності.
26. Особливості цивільно-правової відповідальності за порушення права інтелектуальної власності.
27. Політичне, економічне та правове значення міжнародних інституцій в сфері охорони інтелектуальної власності.

28. Поняття та характеристика суверенітету держави в сфері інтелектуальної власності.

29. Правовий статус та діяльність міжнародних організацій у сфері інтелектуальної власності.

30. Процесуальне та дисциплінарне значення повторних експертиз.

31. Режими вичерпання прав інтелектуальної власності. Захист національних інтересів вибором режиму вичерпання прав інтелектуальної власності.

32. Становлення та розвиток міжнародної системи охорони та захисту права інтелектуальної власності.

33. Суб'єкти судово-експертної діяльності.

34. У чому полягають майнові суміжні права?

35. У яких формах може здійснюватися захист суміжних прав?

36. Умови патентоздатності промислового зразка.

37. Умови патентоспроможності в сучасній доктрині патентного права

38. Хто має майнові суміжні права на виконання, здійснене неповнолітньою особою?

39. Чи виникає авторське право на об'єкти, розповсюдження яких заборонене через те, що їх зміст суперечить вимогам чинного законодавства?

40. Чи може договір про відчуження виключних майнових прав укладатися на обмежений строк (наприклад, на 10 років) і чому?

41. Що означає право автора на ім'я і як воно співвідноситься з цивільним правом фізичної особи на ім'я?

42. Що таке авторська винагорода і в які способи вона може виплачуватися?

43. Що таке винагорода за використання об'єктів суміжних прав і в які способи вона може виплачуватися?

44. Що таке об'єкт суміжних прав і які ознаки він має?

45. Як співвідносяться між собою порушення, невизнання та оспорування авторського права?

46. Як співвідносяться між собою твір та об'єкт авторського права?

47. Яка відмінність між майновими авторськими правами та способами використання твору?

48. Який зміст має право доступу до твору образотворчого мистецтва і який порядок реалізації цього права?

49. Якими є основні способи захисту авторського права?

50. Якими є основні способи захисту суміжних прав?

51. Якими є особливості бездоговірного використання об'єктів суміжних прав?

52. Які види договорів щодо розпорядження майновими авторськими правами існують і в чому відмінність між цими договорами?

53. Які види договорів щодо розпорядження майновими суміжними правами існують і в чому відмінність між цими договорами?

54. Які види порушень суміжних прав можуть здійснюватися в мережі Інтернет?

55. Які критерії застосовуються до випадків вільного використання творів?

56. Які немайнові права мають виконавець, виробник фонограми (відеограми), організація мовлення?
57. Які ознаки має кардшейрінг?
58. Які особи належать до суб'єктів суміжних прав? Чи може юридична особа виступати первинним суб'єктом суміжних прав?
59. Які особливості має правовий статус неповнолітніх авторів?
60. Які спеціальні строки дії авторського права встановлені законодавством України?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Авторське право і суміжні права в умовах євроінтеграційних процесів: монографія / А. С. Штефан, В. С. Дроб'язко, А. В. Шабалін, та ін.; за ред. Н. М. Мироненко; НДІ інтелектуальної власності. К. Інтерсервіс, 2018. 204 с.
2. Бентли Л., Шерман Б. Право інтелектуальної собствениости. Авторское право: учебник. Пер. с англ. В. Ф. Вольфсона. Санкт-Петербург: Юридический центр Пресс, 2004. 535 с.
3. Близнац И. А., Леонтьев К. В. Авторское право и смежные права. Москва: Проспект, 2011. 416 с.
4. Воронцова К. О. Особа, що отримала право на зайняття народною медициною (цілительством) як суб'єкт права інтелектуальної власності в сфері охорони здоров'я. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 1. С. 86–93.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144.
6. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 № 1798-XII. Відомості Верховної Ради України, 1992, № 6, ст.56.
7. Дроб'язко В. С., Дроб'язко Р. В. Право інтелектуальної власності: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 512 с.
8. Езер Т., Коен Дж., Оверал Дж., Сенюта І. Права людини у сфері охорони здоров'я: практичний посібник / За наук. ред. І. Сенюти. – Львів: Вид-во ЛОБФ «Медицина і права», 2012. – 552 с.
9. Експертизи у судовій практиці/за заг. ред. В.Г.Гончаренка. К. ЮрінкомІнтер. 2004. 388 с.
10. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32.
11. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 № 3688-XII. Відомості Верховної Ради України, 1994, № 7, ст. 34.
12. Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 р. № 4038-XII. Відомості Верховної Ради України, 1994, № 28, ст.232.
13. Законодавство Європейського союзу та держав-членів Європейського союзу у сфері інтелектуальної власності / за заг. ред. О.П. Орлюк. – К. : НДІВ НАПрНУ, «Лазурит-Поліграф», 2010. 262 с.

14. Інструкція про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень, затверджена Наказом Міністерства юстиції України від 08.10.1998 р. № 53/5. Офіційний вісник України 1998 р., № 46, с. 172.

15. Інтелектуальне право України / за заг. ред. Яворської О. С. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016. 608 с.

16. ІТ Право: теорія та практика: навч. посіб. / за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової. Одеса: Фенікс, 2017. 472 с.

17. Кашинцева О. Інтелектуальна власність та біоетика: аспекти гармонізації: монографія. НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ. – К.: Інтерсервіс, 2015. 150 с.

18. Кашинцева О. Правовий статус людини в біомедичному експерименті: людина чи animal of necessity. *Право України*, 2010, № 2. С. 114-119.

19. Кашинцева О. Переосмислення права інтелектуальної власності з позиції забезпечення прав людини: нові виклики – нові відповіді. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2015. №1. С. 5–10.

20. Коваль І. Ф. Защита прав интеллектуальной собственности: учеб. пособ. / И. Ф. Коваль; под. общ. ред. Е. Орлюк. – К.: ТОВ «Лазуріт – Поліграф», 2010. 300 с.

21. Кузнецова Н. С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні. *Право України*. 2011. № 3. С. 21–29.

22. Липщик Д. Авторское право и смежные права / пер. с фр. Москва: Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002. 788 с.

23. Майданик Р.А. Право інтелектуальної власності в міжнародному приватному праві: територіальний характер і колізійні норми щодо інтелектуальних прав. *П'яті цивілістичні читання, присвячені 85-річчю з Дня народження професора О.А. Підпригори, 31 березня 2011 року*: зб. наук. доп. і ст. -К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. С. 8–15.

24. Москалюк Н.Б. Проблема «вічнозелених патентів» у системі захисту прав пацієнтів». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. Випуск 4. Том 1. 2013. С. 136–137.

25. Нерсесян А. Форми захисту прав інтелектуальної власності в Україні: теоретичні аспекти. *Юридичний журнал*. 2010. № 6. С. 39–40.

26. Основи інтелектуальної власності: навч. посібник. О. П. Орлюк (кер. авт. кол.), А. О. Кодинець, Ю. В. Носік та ін.; за ред. О. П. Орлюк. Київ: Інтерсервіс, 2016. 382 с.

27. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 р. *Зібрання чинних міжнародних договорів України*. 1990 р., № 1, с. 320.

28. Шабалін А. В. Захист прав винахідників на винагороду в судовому порядку (п. 3.4. розділу 3). *Порушення прав промислової власності в Україні: монографія / колектив авторів; за наук. ред. Н. М. Мироненко: НДІ інтелектуальної власності НАПрН України*. К. : Інтерсервіс, 2019. С. 251-267.

29. Право інтелектуальної власності. Академічний курс : Підручник для студентів вищих навч. закладів / За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. – К. : Концерн Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. 696 с.

30. Право інтелектуальної власності: навчальний посібник / Еннан Р. Є., Кулініч О. О., Мазуренко С. В., Менсо І. В., Романадзе Л. Д. Київ: Алерта, 2016. 492 с.

31. Право інтелектуальної власності: підручник / О. І. Харитонов, Є. О. Харитонов, Т. С. Ківалова, В. С. Дмитришин, О. О. Кулініч, Л. Д. Романадзе та ін.; за заг. ред. О. І. Харитонової. Київ: Юрінком Інтер, 2016. 540 с.

32. Право інтелектуальної власності: підручник. За заг. ред. Булеци С. Б., Чепис О. І. Ужгород: РІК-У, 2019. 488 с.

33. Селіваненко В.В. Етико-правові аспекти наукових розробок у сфері медицини крізь призму сучасного наукового етосу / Медичне право України: теоретико-методологічні та практичні аспекти викладання медичного права: Матеріали VI Всеукраїнської (V Міжнародної) науково-практичної конференції з медичного права (26 – 28 квітня 2012, м. Львів) / Упоряд. к.ю.н., доц. І.Я. Сенюта, Х.Я. Терешко. – Львів: ЛОБФ «Медицина і право», 2012, с. 297-302;

34. Селіваненко В.В. Права осіб на винаходи в сфері медицини та права пацієнтів: гармонізація правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. с. 280-285.

35. Селіваненко В.В. Судовий захист прав інтелектуальної власності на засоби індивідуалізації суб'єктів надання медичних послуг. *Сучасні проблеми правової системи України: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції* (28 жовтня 2010 р., м. Київ) / Київський університет права НАН України; [редкол.: Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л. та інш.] – Випуск 2. – К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2010, с. 241-243.

36. Судариков С. А. Интеллектуальная собственность: монография. Москва: Издательство деловой и учебной литературы, 2007. 796 с.

37. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована Законом № 1678-VII від 16.09.2014.

38. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) від 15.04.1994 р. Офіційний вісник України. 2010 р., № 84, с. 503.

39. Харитонов О. І. Поняття та види цивільних правовідносин інтелектуальної власності // *Право України*. 2011 № 3. С. 66–77.

40. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. №435-IV. Відомості Верховної Ради України, 2003, №№ 40-44, ст.356.

41. Шабалін А. В. Актуальні питання захисту права інтелектуальної власності: навчально-практичний посібник. К.: НДІ ІВ НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2020. 160 с.

42. Шабалін А. В. Питання підсудності у справах пов'язаних із захистом авторського права і суміжних прав. *Питання інтелектуальної власності : зб. наук. праць / за ред. д.ю.н. О. П. Орлюк, к.ю.н. А. С. Штефан; НДІ ІВ НАПрН України*. Випуск 17. К. : Інтерсервіс, 2020. С. 6-16 (загальн. кількість стр. 96 с.).

43. Шабалін А. В. Рішення ВГСУ – щодо стягнення компенсації за порушення майнових прав на твір (справа № 918/216/16). Фінансово-правовий портал Prolex.com.ua. URL : [http://prolex.com.ua/articles/rishennya-vgsu-shhodo-](http://prolex.com.ua/articles/rishennya-vgsu-shhodo)

styagnennya-kompensatsiyi-za-porushennya-maynovih-avtorskih-prav-na-tvir-sprava-918-216-16. (дата публікації 24.05.2018).

44. Штефан А. С. Авторське право і суміжні права: особливості правової охорони, здійснення та захисту: монографія. Київ: Інтерсервіс, 2017. 150 с.

45. Штефан О. Цивільно-процесуальний захист суб'єктивного авторського права: теорія, законодавство, судова практика : монографія. Тернопіль : Підручники і посібники. 2017. 544 с.

46. Haliantych, M.K., Shabalin, A.V., Pozhodzhuk, R.V., Shtefan, O.O. The establishment and development of a system of protection of intellectual property rights in Europe and the USA. *Asia Life Sciences*. 2020. Issue 1. Pp. 21-38. URL : <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85087558844&origin=resultslist>

47. Kondratyuk Sergyj Analytic report "Implementation of TRIPS-flexibilities to improve access to medicines in Belarus, Georgia, Moldova and Ukraine" was developed to inform all parties concerned about possible ways of ARV price reductions and understanding the importance of legislation changes guaranteeing access to ARV URL: <http://ecuo.org/en/ecuo/news/2013/08/01/analytic-report-implementation-trips-flexibilities-improve-access-medicines-belarus-georgia-moldova-and-ukraine/>

48. Tiwari A., Ramalingam M., Kobayashi H., Turner A.P.F. (Eds.) *Biomedical Materials and Diagnostic Devices*. Wiley, 2012. - 626 p. ISBN 978-1-118-03014-1.

49. Trofymenko Mykyta, *Exploring TRIPS flexibilities implementation in Ukraine, Moldova and Georgia*, Infojustice, June 2019. URL: <http://infojustice.org/archives/41218/>

50. Dmytro Sherembey, Sergey Kondratyuk, Trofymenko Mykyta, *Patent interventions aimed at increasing access to medicines*, Compendium of good practices in the health sector response to HIV in the WHO European Region, World Health Organization Regional Office for Europe, Copenhagen, 2018, pp.126-127, URL: <https://tinyurl.com/ya3f4ep4>

ПРОГРАМА ВАРІАТИВНОГО МОДУЛЮ ІСПИТУ

1. Африканська патентна організація.
2. Визнання марки добре відомою.
3. Вимоги до документів заявки. Вимоги щодо єдиності під час складання заявки на винахід.
4. Гаазька конвенція про міжнародну реєстрацію промислових зразків.
5. Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків.
6. Державна реєстрація патенту. Публікації про видачу патенту.
7. Добре відомі торговельні марки.
8. Договір про патентну кооперацію.
9. Європейське патентне відомство.
10. Законодавство у сфері охорони промислових зразків.
11. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків.
12. Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніццька класифікація).

13. Міжнародно-правова охорона промислової власності.
14. Міжнародно-правові акти у сфері охорони об'єктів прав промислової власності.
15. Обсяг правової охорони, що надається свідоцтвом на знак для товарів і послуг.
16. Оскарження рішення за заявкою на винахід.
17. Основні положення Паризької конвенції про охорону промислової власності: принцип національного режиму, охорона прав, пріоритети.
18. Оформлення заявки в Європейське патентне відомство.
19. Патентне відомство України.
20. Поняття та принципи права промислової власності.
21. Поняття та функції торговельних марок.
22. Порядок одержання патенту на винахід (корисну модель).
23. Право інтелектуальної власності на винаходи в Європейському Союзі.
24. Право інтелектуальної власності на комерційні найменування в Європейському Союзі.
25. Право інтелектуальної власності на промислові зразки в Європейському Союзі.
26. Правова охорона доменних імен в Європейському Союзі.
27. Система права промислової власності.
28. Співвідношення понять торговельної марки та доменного імені.
29. Сучасні інформаційні технології та патентні системи: виклики і перспективи.
30. Торговельна марка як об'єкт правової охорони.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Аксютіна А.В., Нестерцова-Собакарь О.В., Тропін В.В. та ін. Інтелектуальна власність: навч. посібник. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 140 с.
2. Бабич Ж.В. Європейський патент як дієвий інструмент захисту прав промислової власності в Європейському Союзі. *Молодий вчений*. № 7 (22). Частина 2 - липень, 2015 р. С. 16-19.
3. Будка Р. Основні підходи в дослідженні цивільно-правової охорони права інтелектуальної власності в Чеській Республіці. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 2. С. 182–186.
4. Канарик Ю. С., Коляда М. Ю. Особливості захисту прав інтелектуальної власності в агросфері. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 99-101. URL: http://www.lsej.org.ua/7_2020/25.pdf.
5. Капіца Ю. М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку. *Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України*. 2-е вид. Київ: Академперіодика, 2020. 664с.
6. Капіца Ю. Особливості гармонізації законодавства країн СНД із законодавством Європейського Союзу у сфері охорони інтелектуальної власності. *Право України*. 2011. № 3. С. 92 – 100.

7. Коваленко Т. Торговельна марка як засіб комунікації. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2020. № 1. С.29-34.
8. Коротун О. М. Адміністративно-правові аспекти забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності в Україні: проблеми теорії та практики правозастосування : монографія. - Київ, 2019. 292 с.
9. Криволапчук В., Филь С. Захист прав інтелектуальної власності Національною поліцією та МВС України. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2019. № 4. С. 39-47.
10. Орлюк О.П. Захист прав інтелектуальної власності в контексті європейської інтеграції. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 3. С. 58-74.
11. Петряєв С. Ю., Когут Н. Д. Торговельні марки і комерційні найменування: проблемні аспекти правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 237-243.
12. Право інтелектуальної власності. Підручник. За заг. ред. д.ю.н., проф. Булеци С.Б., к.ю.н., доц. Чепис О.І. Ужгород: РІК-У, 2019. 488 с.
13. Правове забезпечення сфери інтелектуальної власності в Україні в контексті європейської інтеграції: концептуальні засади : монографія /за науковою редакцією О. П. Орлюк; кол. авторів. – К.: НДІ ІВ НАПрН України, ТОВ «Лазурит – Поліграф», 2010. 464 с.
14. Романадзе Л.Д. Європейський досвід застосування деяких способів захисту прав на торговельні марки. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. № 1. С. 29-41.
15. Харитонов О.І. Право інтелектуальної власності: підручник. Київ: Юринком Інтер, 2019. 540 с.
16. Цибульов П.М. Трирівнева модель національної інноваційної системи України. *Наука іннов.* 2018, 14(3): 05—14.
17. Цибульов П.М. Щодо розроблення національної стратегії розвитку інтелектуальної власності в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні*: матеріали XII Міжнародного бізнес-форуму.- К.: Київ.нац. торг.-екон. у-нт, 2019. – С.121-123.
18. Чомахашвілі О.Ш. Екологічне маркування та торговельна марка: порівняльний аспект. *Приватне та публічне право*. 2018. №1. с. 112-115
19. Чомахашвілі О.Ш. Європейське патентне відомство. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. Випуск 48. Том 2. Ужгород. 2018. С. 28-31
20. Чомахашвілі О.Ш. Права інтелектуальної власності дітей. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. № 4. С. 143-147.
21. Daniel Oropoku Acquah (2017). Intellectual Property, Developing Countries and the Law and Policy of the European Union: Towards Postcolonial Control of Development. URL: https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/136323/IPR_Daniel_NP.pdf?sequence=2&isAllowed=y